

Prof. acad. Anatol CIOBANU
(14. 05. 1934 – 08. 04. 2016)

Comunitatea academică și universitară din Republica Moldova a suportat o pierdere grea, irecuperabilă. La 8 aprilie curent, după o boală îndelungată, a plecat pe drumul neîntoarcerii omul de o rară frumusețe sufletească, reputatul lingvist și cercetător intransigent al limbii române Anatol Ciobanu, doctor habilitat în filologie, irepetabil profesor universitar, membru corespondent al AȘM, cavaler al Ordinului Republicii, laureat al Premiului Național al Republicii Moldova, membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova, îndrumător onest al miilor de filologi și ziariști, adept înflăcărat al adevărului științific, militant activ pentru promovarea și prosperarea limbii române, mare patriot al neamului și al pământului strămoșesc.

Născut la 14 mai 1934 în s. Ruseni, județul Bălți (atunci România), își face studiile primare și medii în comunele Dondușeni și Târnova, apoi între anii 1949-1951 învață la Școala Pedagogică (Normală) „Boris Glavan” din or. Bălți, pe care o absolvă cu Diplomă Magna cum laude. Din toamna anului 1951 devine student la Facultatea de Istorie și Filologie a Universității de Stat din Chișinău, obținând de asemenea Diploma Magna cum laude. În 1956-1959 își continuă studiile la aspirantură (doctorantură), avându-l ca îndrumător științific pe acad. N. Corlăteanu. În 1960 susține la USM teza de candidat (doctor) în științe filologice pe tema *Conjunctivul și întrebuințarea lui în sintagmele predicative*.

După terminarea doctoranturii (1959), A Ciobanu este angajat la catedră, urcând pe parcursul anilor toate treptele ierarhice universitare: asistent, lector, lector superior, conferențiar (docent), profesor, șef de catedră, între timp (1963-1966) a mai ocupat și postul de prodecan al Facultății de Filologie.

În anul 1969 trece pe funcția de cercetător științific superior la Catedra de lingvistică romanică a Universității de Stat „M. V. Lomonosov” din Moscova, condusă pe atunci de remarcabilul lingvist de talie europeană Ruben Budagov, membrul corespondent al Academiei de Științe din fosta Uniune Sovietică. Aici își face postdoctoratul și susține cu succes, în termenul stabilit, teza de doctor habilitat în filologie *Sintaxa verbelor copulative (analiza semantico-distructivă)* (1973).

Revenit la Chișinău, A. Ciobanu își continuă activitatea pedagogico-științifică la Alma mater. Obține, prin concurs, titlul de profesor universitar și postul de șef al catedrei de lingvistică generală și romanică (1976). Predă studenților, masteranzilor și doctoranzilor mai multe cursuri de bază: *Sintaxa limbii române*, *Semantica limbii române*, *Cultivarea limbii*, *Sociolingvistica*, *Romanistica*, *Politici lingvistice în diferite țări* și cursurile speciale *Metodologie și metodică în lingvistică, semantică și sintaxă*, *Sintaxa contrastivă* (pe material român, francez, rus). Prelegerile și seminarele sale captivau studenții prin profunzime științifică, accesibilitate, prin faptul cum știa să aducă în auditoriul studentesc rezultatul cercetărilor proprii, prin analiza fenomenelor lingvistice în plan comparativ. Înzestrat cu har pedagogic divin, Anatol Ciobanu, își împărtășea cu dăruire cunoștințele și experiența celor dornici să studieze limba, îndrumându-i să dea dovadă de inițiativă și perseverență creatoare, să nu cedeze în fața vicisitudinilor vieții.

Numele lui apare în calitate de (co)autor și (co)redactor pe copertele a zeci de manuale de limba română și de limba latină pentru instituțiile de învățământ superior și pentru școlile medii de cultură generală, cum sunt: *Curs de gramatică istorică*, *Morfologia*, *Sintaxa*, *Lingua latina*, *Practicum la fonetică și sintaxă*, *Sintaxa propoziției*, *Sintaxa frazei*, *Sintaxa practică* (cu *elemente de analiză transformațională*), *Limba latină* (man. pentru cl. a X-a și a XI-a), *Limba romană* (man. pentru cl. a IX-a și a X-a), ca să numim numai câteva.

De-a lungul celor circa 6 decenii de trudă în sudoarea frunții la Alma mater distinsul dascăl a reușit să formeze la Facultatea de Litere o adevărată școală științifică de lingvistică generală și sintaxă romanică. În jurul lui s-au unit mai mulți tineri talentați, care i-au împărtășit concepția, au aprofundat-o, au continuat-o. Sub conducerea Domniei Sale și-au scris și susținut tezele 39 de doctoranzi și competitori, inclusiv 5 doctori habilitați. Concomitent a îndrumat scrierea a cel puțin 350 teze de an și a 250 teze de licență și masterat. În calitate de referent oficial a participat la susținerea a 7 teze de doctor habilitat și 35 de doctor în filologie, susținute în centrele universitare din Chișinău, Kiev, Minsk, Sankt-Petersburg, Moscova, Aix-en-Provence (Franța) etc.

Multiple și diverse au fost problemele științifice ce l-au preocupat pe regretatul prof. univ. Anatol Ciobanu. Prodigioasa lui activitate de cercetare se caracterizează prin profunzimea și rigurozitatea examinării faptelor de limbă, prin diapazonul larg de abordare a variatelor subiecte de lingvistică teoretică și aplicată. Cele peste 700 de publicații (vezi *Bibliografia*), inclusiv 11 monografii, 20 de manuale pentru licee și universități, 673 de articole, inserate în reviste de profil sau în culegeri tematice naționale și internaționale, abordează probleme actuale de lingvistică cu referire la: sintaxa funcțională, contrastivă și transformațională, cultivarea (corectitudinea) limbii vorbite și scrise, punctuația, contribuția scriitorilor clasici și contemporani la făurirea limbii literare, lingvistica contrastiv-tipologică, lingvistica generală, limbile clasice (latine) etc.

Un loc aparte în activitatea științifică a regretatului savant l-au ocupat problemele de gramatică, îndeosebi cele de sintaxă funcțională. La acest compartiment Domnia Sa a publicat cele mai multe lucrări. Amintim doar câteva titluri de cărți: *Probleme dificile de gramatică*, *Părțile principale ale propoziției*, *Încercare de analiză semantico-distributivă*, *Practicum la sintaxă* (cu elemente de analiză transformațională), *Sintaxa verbelor semicopulative*

(2 volume), *Sintaxa și semantica*, *Sintaxa limbii române* (coautor), *Sintaxa practică* ș.a., înalt apreciate de opinia publică lingvistică din republică și din afara ei, lucrări ce se remarcă printr-o impresionantă intuiție științifică, printr-o tratare aprofundată a subiectelor, prin meticulozitatea documentării, prin temeinicia argumentării, prin diversitatea și concludența materialului ilustrativ. Ele au devenit într-un timp scurt opere de referință. Autorul nu s-a limitat la constatarea și descrierea faptelor, el își expune opiniile asupra multor probleme spinoase și controversate, cum ar fi: delimitarea părților de propoziție în principale și secundare, rolul semanticii în tratarea adecvată a unităților sintactice, delimitarea complementului indirect de cel circumstanțial și invers, statutul lingvistic al așa-numitului predicat verbal compus și verbal-nominal, dimensiunea frazelor în limba română, a dezvăluit importanța aspectului semantic în procesul identificării unităților sintactice la nivelul propoziției și frazei. Printre primii în lingvistica românească analizează după metoda distribuțională și pozițional-reprezentanțională verbele semicopulative, aplică metoda transformanțională la nivel sintactic, obținând prin comprimare, expansiune și echivalență diferite structuri de suprafață, cercetează în mod scrupulos blocurile sintactice, supune analizei critice teoriile antimentaliste și formaliste, militând pentru principiul logico-semantic și funcțional în sintaxă etc.

O atenție permanentă a acordat cercetătorul cultivării limbii. Aria preocupărilor sale în acest domeniu este destul de amplu reflectată în cărțile *Să scriem și să vorbim corect*, *Limba maternă și cultivarea ei*, precum și în mulțimea de articole inserate în fasciculele cu genericul *Cultivarea limbii*, în numeroase studii și tablete din reviste și ziare, în sutele de emisiuni prezentate la radio și televiziune, în prelegerile și conferințele la diferite redacții, edituri, la cursurile de reciclare a cadrelor didactice. Lingvistul a discutat mult problema normei literare, devierile de la normă atât la nivel lexical, cât și la cel gramatical. A analizat multiple împrumuturi lexicale nemotivate, calcuri și clișee lingvistice, deformări de cuvinte, apărute în limba română din Basarabia în urma procesului îndelungat de rusificare masivă.

Timp de aproape două decenii neobositul A. Ciobanu s-a dedicat problemelor sociolingvistice și, în special, situației etnolingvistice din Republica Moldova. Manifestându-se ca unul dintre cei mai energici și insistenți exponenți ai aspirațiilor spre adevărul științific și istoric, protejând limba română din ținut în lupta pentru veșmântul ei firesc, identitate, denumire corectă, savantul arată că, deși „revoluția limbii” din 1989 a reprezentat o mare victorie a populației băștinașe, româna n-a revenit încă la normalitate din cauza legislației lingvistice adoptate în condițiile regimului sovietic – legislație ce s-a dovedit inoperantă încă din primii ani ai independenței – și a lipsei de voință politică din partea conducătorilor statului. Opiniile sale judicioase asupra unor probleme stringente de sociolingvistică referitor la politica lingvistică și de comunicare interetnică din republică au fost materializate într-o serie de studii și articole, dintre care menționăm: *Limba noastră este limba română*, *Atitudinea sacră față de limba română*, *Limba română și politica lingvistică în R. Moldova*, *Privire retro – și prospectivă asupra situației lingvistice din R. Moldova*, *Legislația lingvistică din R. Moldova*, *Teze și antiteze în jurul denumirii limbii de stat*, *Limba ca factor decisiv în politica națională a statului*, *Limba română și politica liderilor transnistrieni*, *La situation linguistique au Sud-Est de l'Europe* ș.a.

Rezultatele muncii sale științifice au fost expuse sub formă de comunicări, rapoarte, teze la congrese, conferințe, colocvii, mese rotunde, seminare naționale și internaționale, ce au avut loc în diferite centre academice și universitare din Republica Moldova, România (Iași, București, Bârlad, Cluj-Napoca, Constanța, Suceava, Timișoara) Ucraina (Kiev, Cernăuți, Lvov, Ujgorod), Federația Rusă (Moscova, Kalinin, St. Petersburg), Franța (Marsilia, Aix-en-Provence), Paris, Belarus (Mensk), Georgia (Tbilisi), Anglia, Letonia, Tadjikistan. Prof. Anatol Ciobanu a fost și un bun organizator al muncii științifice. A fost animatorul și organizatorul mai multor întruniri științifice naționale și internaționale (de ex.: *Limba română – azi* (Chișinău – Iași), *Probleme actuale de lingvistică. Limbaje și comunicare* (Chișinău – Suceava – Cernăuți) etc.; conferințe științifice omagiale cu prilejul aniversării savanților R. Budagov, N. Corlăteanu, V. Rusu (Franța), V. Marin, Vl. Zagaevski ș.a.

Bineînțeles, aria lingvistică de investigație a savantului a fost mult mai vastă. Considerăm că chiar numai spectrul problemelor amintite *supra* ne permit să conchidem că infatigabilul coleg Anatol Ciobanu s-a impus printr-o prodigioasă activitate în diverse domenii filologice de cercetare, acoperite cu valoroase studii de rezonanță în rândurile cititorilor și ale specialiștilor, multe purtând pecetea ineditului.

La toate acestea s-ar mai putea adăuga că prof. univ. Anatol Ciobanu a fost un adept înflăcărat al adevărului științific, apărător dintotdeauna a demnității naționale, patriot al neamului și al pământului strămoșesc. În perioada Deșteptării Naționale (1988-1989), când s-a dat marea bătălie pentru limbă, alfabet și apoi pentru întreaga mișcare națională, și-a manifestat din plin poziția civică în propagarea și promovarea spiritualității românești. Cu pana și cu cuvântul rostit a pledat pentru unitatea normelor literare, pentru accesul cât mai larg la patrimoniul cultural comun, pentru tratarea justă a etnogenezei și glotogenezei neamului românesc.

Pentru activitatea științifică, didactică, de pregătire a specialiștilor de înaltă calificare merituosul prof. univ. Anatol Ciobanu a fost apreciat după merit. În 1992, în baza alegerilor prin concurs și prin Hotărârea Adunării Generale a Academiei de Științe a Moldovei prof. univ. Anatol Ciobanu obține titlul de membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei. În 1999 i se acordă titlul de doctor honoris causa al Universității de Stat „Al. Russo” din Bălți, iar în anul 2010 devine doctor honoris causa al Universității de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul. A fost decorat cu următoarele distincții: Ordinul Republicii și medaliile: „Mihai Eminescu”, „50 de ani ai USM”, „Eminent al școlii Superioare din RSSM”, „Pentru distincție în muncă”, „Veteran al Universității de Stat din Moldova”, cavalier al „Ordinului de Onoare” și mai multe distincții obștești.

Dragă Anatol, ai rămas în memoria colegilor și prietenilor așa cum te-am știut din tinerețe: om de aleasă modestie și cumsecădenie, sincer și generos, corect și principial, harnic și săritor la nevoie, franc și ostaș neînfricat al limbii române, sociabil și deschis către oameni, către bucuriile și necazurile lor. Amintirea despre Omul și savantul lingvist Anatol Ciobanu va rămâne mereu neîntinată în inimile celor care l-au cunoscut și apreciat. Dumnezeu să-l odihnească în Împărăția Sa și să-l odihnească în pace.

Sit tibi terra levis!

În numele colegilor de facultate, promoția 1956 a USM semnează,

Teodor COTELNIC
Institutul de Filologie al AȘM
(Chișinău)